

Pieśń XVI (Królom moc na poddane i zwierzchność dana...)

JAN KOCHANOWSKI

PIEŚNI, KSIĘGI PIERWSZE

*Pieśń XVI*¹²

Królom moc na poddane i zwierzchność dana,
A królowie zaś mają nad sobą Pana,
Który wszystkiemu światu sam rozkazuje,
Na ziemi i na niebie wiecznie króluje.

Nie wszyscy z jednym szczęściem na świat się rodzą:
Szerzej jedni niż drudzy swe płoty grodzą;
Ten ma wiele nad insze w zacności domu,
Ten dobrą sławą nie da naprzód nikomu³,

Za tym przyjaciół więcej. Śmierć sprawiedliwa
Jednakiego na wszystkie prawa używa.
Kto bądź, ten bądź⁴, na kogo los naprzód padnie,
Tak pana, jako sługę poima⁵ snadnie.

Komu zawždy nad szyją wisi miecz goły⁶,
Nie uczynią mu smaku przyprawne stoły,
Nie pomoże mu do snu słodkie śpiewanie;
Sen u prostaków przyjmie⁷ i złe posłanie.

Kto swą chciwość na tym, co dosyć, miarkuje⁸,
Tego ani burzliwe morze frasuje,
Ani ciężki grad, ani złe urodzaje,
Kiedy drzewo to ciepłu, to zimnu łaje.

Delfinowie swe morza ścieśnione czują,
Bowiem już i na wodzie zamki budują⁹:
Wszystka się do roboty czeladź rzuciła
I sam pan, bo mu się już ziemia sprzykrzyła.

¹Ks. 1, Pieśń XVI — pieśń jest parafrazą ody Horacego (zob. Carmina III 1, w. 5–48) noszącej tytuł *Ad chorum virginum et puerorum* (*Do chóru dziewcząt i chłopców*). [przypis redakcyjny]

²W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Pieśniach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

³*dobrą sławą nie da naprzód nikomu* — nie da się wyprzedzić nikomu, gdy chodzi o dobre imię. [przypis redakcyjny]

⁴*kto bądź, ten bądź* — wszystko jedno, kto. [przypis redakcyjny]

⁵*poima* (starop. forma 3 os. lp, cz. przysz.) — pojmie, zabierze (por. imać się czego). [przypis redakcyjny]

⁶*Komu zawždy nad szyją wisi miecz goły* — aluzja do miecza Damoklesa: Damokles, ulubieniec Dionizjosa, tyrana Syrakuz (405–367 r. p.n.e.), gdy zazdrościł władcy szczęśliwego losu został posadzony pod mieczem zawieszonym na końskim włosie, by mógł wczuć się w sytuację władcy w każdej chwili narażonego na nieszczęście. [przypis redakcyjny]

⁷*sen przyjmie* — sprowadzi sen. [przypis redakcyjny]

⁸*miarkować* (daw.) — ograniczać, powściągać. [przypis redakcyjny]

⁹*na wodzie zamki budują* — jest to nawiązanie do metody budowania rzymskich willi; wprowadzie nie na morzu, ale na tamach czy kamiennych groblach wchodzących w morze (zob. też Ks. 1, *Pieśń I*). [przypis redakcyjny]

Ale bojaźń i groza pana prowadzą
I z wysokich pałaców pchać się¹⁰ nie dadzą;
Na okręt li budowny¹¹, na koń li wsiędzie,
Troska w okręcie, troska za siodłem będzie.

A jeśli ani marmór serdecznej rany¹²,
Ani ulżą jedwabiem obite ściany,
Przecz mam zajrzeć¹³ kosztownych pałaców komu,
A nie raczej w swym mieszkać ojczystym domu?

¹⁰*pchać się* — wypędzić się, wypchnąć się. [przypis redakcyjny]

¹¹*budowny* — okazały, pięknie zbudowany. [przypis redakcyjny]

¹²*serdeczna rana* — tu: niepokój, lęk. [przypis redakcyjny]

¹³*przecz mam zajrzeć* — dlaczego mam zazdrościć. [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-pierwsze-piesn-xvi>

Tekst opracowany na podstawie: *Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje*, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).